

Čís. 887.

Předražování (zákon ze dne 17. října 1919, čís. 568 sb. z. a n.).

Při veřejné dražbě předmětů potřeby nelze spatřovati v přihazování dražících přeplácení vyvolací ceny ve smyslu § 9 lich. zák.

Pro posouzení přiměřenosti požadované ceny mohou být směrodatny úřední ceny i krátce po té, když obchod tím kterým předmětem potřeby byl již uvolněn. Zisk pachatelův není tu jedině směrodatným.

(Rozh. ze dne 12. června 1922, Kr I 1057/21.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací vyhověl po ústním líčení zmateční stížnosti obžalovaných do rozsudku lichevního soudu při zemském trestním soudě v Praze ze dne 21. července 1921, jímž byli stěžovatelé uznáni vinnými přestupkem předražování dle § 9 odstavec prvý zákona ze dne 17. října 1919, čís. 568 sb. z. a n. a osvobození dle § 259 čís. 3 tr. ř. z obžaloby pro přestupek dle § 7 odstavec 1 zákona lichevního, zrušil napadený rozsudek a sprostil obžalované z obžaloby pro přestupek předražování dle § 9 čís. 1 lich. zák.; vyhověl však zmateční stížnosti státního zastupitelství do srovnávací části rozsudku prvního soudu, již rovněž zrušil a uznal obžalované vinnými přestupkem dle § 7 (i) lich. zák.

Důvody:

Po skutkové stránce přichází v úvahu tento děj: Obžalovaní vydražili dne 26. května 1921 v H. ve veřejné dražbě třešňový sad za 36.100 K, při čemž dle dražebních podmínek musili zapraviti vedlejší poplatky a převzítí různé dávky ve prospěch majitele sadu, takže kupní cena se zvýšila ještě o několik set korun. Vyvolací cena činila 19.050 K. Dražba konala se za intervence tajemníka obecního úřadu v H. V čase dražby byl obchod ovocem dle nařízení vlády ze dne 21. dubna 1921, čís. 169 sb. z. a n. uvolněn a nebyl, jako v letech předchozích, upraven a obmezen žádným nařízením. Nejvyšších (směrných) cen pro ovoce, najmě třešně, nebylo ani v době prodeje sadu ani v době prodeje třešní. Před vydáním nařízení čís. 169/21 platily pro prodej třešní ceny, určené v prohlášení zemské správy v Praze z měsíce června 1920 s platností od 21. června až do odvolání. Ceny tyto jsou blíže uvedeny v rozsudku a je pro koupi třešní v drobném u sadaře nebo v místě produkce stanovena na 1 K 70 h pro třešně měkké a 1 K 90 h pro tvrdé. Nálezací soud shledal v tom, že obžalovaní vydražili třešňový sad za 36.100 K, ač vyvolací cena činila pouze 19.050 K, skutkovou podstatu přestupku přeplácení cen ve smyslu § 9 čís. 1 zákona o lichvě, spáchaného tím, že přeplatili cenu, dosud obvyklou, pokud se týče majitelem požadovanou. Cenu požadovanou spatřuje soud ve vyvolací ceně 19.050 K, cenu obvyklou v úředních cenách, stanovených pro rok 1920. Okolnost, že koupě stala se ve veřejné dražbě, považuje soud za nerozhodnou, poněvadž dle jeho mínění lichevní zákon nerozeznává, jakým způsobem ku přeplácení došlo, a nutno prý proto prohlásiti za trestné i nabídky ve veřejné dražbě učiněné, byly-li nepoměrně vysoké a způsobilé, by na úkor spotřebitelů přivodily zdražení draženého předmětu potřeby, převyšující obvyklé ceny tržní. Proti odsu-

zujícímu výroku uplatňuje zmateční stížnost obžalovaných důvod zmatečnosti čís. 9 a) § 281 tr. ř., tvrdíc, že skutková povaha přestupku § 9 čís. 1 zákona o lichvě není v žádném směru dána. Stížnosti nelze upřít oprávnění. Zákon tresce dle posléze citovaného ustanovení toho, kdo při nákupu předmětů potřeby, jež zciziti hodlá, přeplácí cenu prodávatelem požadovanou nebo, nepožaduje-li se určitá cena, cenu úředně stanovenou, není-li tu však ceny takové, cenu až dosud obvyklou. V tomto případě vydražili obžalovaní třešňový sad ve veřejné dražbě, jež jest právní institucí zákonem dovolenou, ba v určitých případech jediným dovoleným a přímo nařízeným prostředkem prodeje. V první řadě sluší poukázat na nucené dražby věcí nemovitých i movitých dle exekučního řádu. Podle § 267 pat. o řízení nesporném, je každému volno, prodati svůj majetek cestou veřejnou. Postup při dobrovolných veřejných dražbách je upraven řádem ze dne 15. července 1786, čís. 565 sb. z. s. Dle § 27 obecního řádu spadá do oboru samostatné působnosti obce výkon dobrovolných dražeb movitých věcí. § 54 al. 2 obecního řádu stanoví, že představený obce povoluje výkon dobrovolných dražeb movitých věcí a že má dbáti, by při tom zachovány byly přesně platné předpisy. I jiné zákonné předpisy dovolují, pokud se týče příkazují veřejnou dražbu věcí (viz na př. čl. 343, 348, 354 obch. zák. a t. d.). Platnost uvedených předpisů nebyla zákonem o válečné lichvě zrušena a nelze proto ze zákona tohoto dovozovati, že by veřejná dražba předmětů potřeby byla buď nepřípustna nebo ve své podstatě změněna neb omezena. Přičilo by se povaze veřejné dražby, by se vyvolací cena, při ní určená, považovala za cenu požadovanou ve smyslu zákona lichevního. O ceně takové lze mluvit pouze při prodeji z volné ruky. Cena požadovaná je dle povahy volného prodeje cenou maximální, jejíž snížení lze docílití případným smlouváním. Při veřejné dražbě je postup opačný. Vyvolací cena je tu cenou nejmenší, za kterou prodávající prohlašuje se ochotným draženou věc prodati, očekává však, že cena tato bude přiřazováním se strany kupujících zvýšena, a vypisuje k tomu cíli právě veřejnou dražbu. Tím dává na jevo vůli, že chce prodati za nejvyšší cenu při dražbě docílenou. Vyvolací cena je tudíž cenou prodávajícím žádanou jen podmíněčně pro ten případ, že nedorazí k vyššímu podání. V přiřazování se strany kupujících možno arci spatřovati jakési přeplácení ceny vyvolací, nelze však postup ten prohlašovati za trestný, poněvadž přiřazování spočívá již v samé instituci veřejné dražby. Výklad soudu nalézacího vedl by k té nepřístojnosti, že by přiřazování při dražbě bylo vůbec nepřípustno, poněvadž nejen konečný vydražitel, nýbrž všechny osoby, které za dražby učinily větší podání, dopustily by se přeplácení ve smyslu § 9 zákona o lichvě. To by znamenalo popření přípustnosti veřejných dražeb. Dle toho není zde první alternativy § 9 zákona o lichvě. Druhý případ tohoto §u nepřichází, jak nalézací soud sám přiznává, proto v úvahu, poněvadž obchod ovocem byl v době činu vzhledem ku vládnímu nařízení ze dne 21. dubna 1921, čís. 169 sb. z. a n., uvolněn a pro rok 1921 nebyla stanovena pro třešně úřední cena. Avšak ani předpokladů třetího případu § 9 zákona o lichvě zde není. Jednak dlužno poukázat na to, že spočívá to v podstatě veřejné dražby, že pro přiřazování není a nemůže býti nahoru stanovena nějaká hranice, jednak třeba vytknouti, že pod cenou obvyklou dlužno rozuměti cenu, vytvořenou působením cenotvorných činitelů, nabídky a poptávky. Za cenu

mohla by se proto již dle obecné mluvy považovati cena taková, která byla pro dotyčný předmět potřeby před dobou nákupu, zde tedy před 26. květnem 1921, na určitém místě po přiměřenou dobu skutečně požadována a placena. O takovéto ceně nemůže zde býti řeči, kdyžtě před zmíněnou dobou nového ovoce tu ještě ani nebylo. Z těchto úvah plyne, že předpoklady skutkové povahy přeplácení dle § 9 zákona o lichvě nejsou opodstatněny v žádném směru, důsledkem čehož bylo obžalované z obžaloby na ně v ohledu tomto vznesené vůbec sprostiti.

Upříti nelze však oprávnění ani zmateční stížnosti státního zastupitelství, napadající s hlediska důvodu zmatečnosti čís. 9 a) Šu 281 tr. ř. soudcovský výrok, jímž byli obžalovaní sprostěni z obžaloby, na ně dále proto vznesené, že v době do 10. června 1921 v H., prodávající třešně 1 kg po 6 až 8 K, žádali za předměty potřeby u využívání mimořádných poměrů válkou vyvolaných cenu zřejmě přemrštěnou. Nálezací soud zjišťuje, že obžalovaní prodávali třešně z vydraženého jimi sadu obchodníkům 1 kg za 6 až 8 K, a uznává v zásadě, přihlížeje k úředním cenám pro rok 1920 platným, cenu obžalovanými za třešně požadovanou za zřejmě přemrštěnou, sprostuje je však s ohledem na značné náklady s česáním třešní spojené, hlavně však z toho důvodu, že požadování to jest vyřknutým odsouzením jejich pro přeplácení dle § 9 zákona o lichvě konsumováno. Tento poslední důvod, použitý soudem pro sprostění obžalovaných, odpadá však vzhledem ku stanovisku shora zaujatému. Prodej třešní, k němuž došlo v červnu, lze posuzovati neodvisle od koupě třešňového sadu. Prodej ten nemůže obstáti před sankcí § 7 čís. 1 zákona o lichvě. Pravda je, že pro rok 1921 byl obchod ovocem uvolněn (nařízení čís. 169/21 sb. z. a n.) a že zejména pro třešně nebyly stanoveny nejvyšší (směrné) ceny. Leč zrušovací soud ustálil se na stanovisku, v četných nálezech vysloveném, že ceny maximální nebo jinak úředně stanovené mohou býti i po jich formálním zrušení způsobilým měřítkem pro posouzení otázky zřejmě přemrštěnosti cen, po onom zrušení požadovaných, nepocházejí-li zrušené ceny maximální z doby příliš odlehlé, a že možno cenu, jež je značně překročuje, pokládati i bez dalšího zkoumání nákladů nabývacích za patrně přemrštěnou. Stanovisko toto opírá se o úvahu, že v poměrně krátkém mezidobí — nezměnily-li se zatím podstatně poměry pro utváření se cen směrodatné, čehož však rozsudek pro tento případ nezjišťuje a stížnost netvrdí — nemohla při normálním působení cenotvorných činitelů, nabídky a poptávky, změniti se hladina cenová tak značně, by nově utvořivší se ceny převyšovaly až několikanásobně úřední ceny před tím platné, kdyžtě ceny tyto byly povolanými k tomu činitely určeny a když při jich stanovení bylo přihlíženo ke všem směrodatným složkám cen, poskytujících prodatelům oněch předmětů potřeby úhradu veškerých průměrných nákladů nabývacích, čítaje v ně i režii i přiměřený zisk. Pro správnost tohoto stanoviska mluví v tomto případě zjištěná skutečnost, že obžalovaní prodávali třešně ze začátku za 8 K, později po 4 ano i po 3 K za 1 kg. Nálezací soud postupoval proto v zásadě správně, když, přihlížeje ku platným před tím úředním cenám, vyslovil že ceny 6 až 8 K, obžalovanými požadované, neodpovídaly skutečné ceně a skutečným poměrům, že byly jen výsledkem předražovacích snad u využívání mimořádných poměrů válkou vyvolaných. Při tom dlužno míti na zřeteli, že ustanovení § 7 odstavec první zákona o lichvě

nečiní trestnost jednání pachatelova odvislou od nabytí přemrštěného zisku, ba od zisku vůbec, nýbrž od požadování zřejmě přemrštěné ceny. Cenu pak dlužno pokládati za přemrštěnou nejen tenkrát, docílil-li pachatel při normálních nabývacích nákladech přemrštěného zisku, nýbrž i tehdy, koupil-li sám za účelem dalšího zcizení ve snaze, aby vydělal, předmět potřeby za každou cenu, i zřejmě přemrštěnou, spokojiv se při tom snad s menším ziskem neb nedocíliv z příčin jakýchkoliv snad žádného zisku. Možno se proto deliktu dle § 7 zákona o lichvě dopustiti nejen požadováním nemírného zisku, nýbrž i požadováním náhrady za předražený nákup, neboť ustanovením tímto má býti chráněn spotřebitel před cenovými požadavky, skutečnou hodnotou předmětu potřeby neodůvodněnými. Skutková povaha přestupku dle § 7 odstavec první zákona o lichvě je proto v objektivním ohledu dána. Po subjektivní stránce vyžaduje se ien vědomí pachatelovo o zřejmé přemrštěnosti požadované ceny a pak o tom, že se tak děje u využívání mimořádných poměrů válkou vyvolaných. Zjištění vědomí tohoto dochází nepochybného výrazu ve skutkovém ději, nalézacím soudem prokázaném. Co se týče zejména vědomí o zřejmé přemrštěnosti, přichází v úvahu jednak zjištění soudu, že obžalovaní nabídli za třešně takový peníz, vůči němuž si musili uvědomiti, že jejich nabídkou musí se prodejní cena třešní stupňovati do výše, jednak zjištění, že obžalovaní, překročivše při prodeji třešní daleko nejvyšší ceny pro rok 1920 platné, musili si býti vědomi toho, že se tím prodejní cena třešní musí podstatně zvýšiti. Přemrštěné požadování je vysvětlitelno jen využíváním všeobecné drahoty, obžalovaným známé, čímž je prokázáno vědomí jejich o využití mimořádných poměrů. Ježto dle toho jsou v rozsudku zjištěny i předpoklady subjektivního zavinění obžalovaných, je dána zrušovacímu soudu možnost (§ 288 č. 3 tr. ř.), by rozhodnul ihned ve věci samé. Bylo proto uznati obžalované vinnými přestupkem dle § 7 odstavec první zákona o lichvě.

Čís. 888.

Předražování (zákon ze dne 17. října 1919, čís. 568 sb. z. a n.).

Pletichy (§ 11 čís. 4 lich. zák.) podloudným obchodováním sladovou kávou a předražování (§ 7 lich. zák.) požadováním přemrštěné ceny za ni.

Souběh obou trestných činů.

(Rozh. ze dne 17. června 1922, Kr II 64/21.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací zavrhl po ústním líčení zmateční stížnost obžalovaného do rozsudku lichevního soudu při krajském soudě v Olomouci ze dne 30. prosince 1920, jímž byl stěžovatel uznán vinným přečinem dle § 11 čís. 4 zákona ze dne 17. října 1919, čís. 568 sb. z. a n., a přečinem dle § 7 odstavec třetí téhož zákona, mimo jiné z těchto